

Stockholm
3 december 2021

Till

Klimat- och miljöminister Annika Strandhäll, Miljödepartementet
Näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson, Näringsdepartementet

Öppet brev:

Värna världsarvet Laponia, naturmiljön och samiska rättigheter och ta inte ett förhastat beslut om slutförvaret för kärnavfallet

Naturskyddsföreningen vill börja med att gratulera er till era viktiga uppdrag som statsråd. Vi ser att ni med er långa politiska erfarenhet och väl kända engagemang kommer att vara värdefulla aktörer för en grön omställning av såväl industrin som samhället i stort. Detta är oerhört viktigt i en tid då klimatkrisen tillsammans med naturkrisen – utarmningen av ekosystem och biologiska mångfald – är några av våra största utmaningar.

Vi skriver med anledning av att två kontroversiella ärenden nu ligger på regeringens bord för avgörande inom en snar framtid, enligt uttalanden i media. Det gäller det brittiska företaget Beowulf Minings planer på att öppna en järnmalmgruva i Kallak (samiska: Gállok), i närheten av världsarvet Laponia i Jokkmokk och slutförvaret för utbränt kärnbränsle.

Båda dessa ärenden är ytterst komplexa och berör synnerligen stora värden. Vi är därför oroade över att näringsministern nu aviserar ett beslut om Beowulf Minings ansökan "i närtid" och klimat- och miljöministerns uttalande om "ett besked" om ansökan om slutförvaret för kärnavfall, bara dagar efter tillträdet.

Dessa två ärenden har en historia av konflikter och är i stort behov av de nya perspektiv som ni kan tillföra som nytillträdde statsråd. Vi ber er därför att inte hasta fram dessa beslut, utan ge dem den tid de behöver för beredning och för de frågeställningar ni själva vill få belysta innan beslut. Nedan redogör vi översiktligt för våra synpunkter.

Det gruvprojekt som Beowulf Mining ansökt om är tänkt att anläggas i Gállok invid Lilla Luleälven inom Jåhkågasska samebys område.

En gruva så långt in i den svenska fjällvärlden skulle hota både stora naturvärden och samernas renskötsel och kultur. [Länsstyrelsen i Norrbotten](#)

har kritiserat planerna. Internationell [kritik](#) har även kommit från FN-organet UNESCO, som menar att gruvans negativa påverkan på Lapponia potentiellt kan bli stor eller mycket stor.

Gruvnäringen är en viktig del av Sveriges ekonomi som har bidragit till välstånd och ger värdefulla råmaterial som bland annat behövs i klimatomställningen. Naturskyddsföreningen ser självklart vikten av att kunna fortsätta utvinna råvaror för ett hållbart samhällsbygge, men den planerade gruvan i Gállok är inte motiverad ur detta perspektiv. Järn hör inte till de s.k. innovationskritiska metaller som ofta fokuseras på i debatten och det finns därför inget oavvisligt behov av ytterligare en järnmalmgruva, i synnerhet inte en gruva med så olämplig lokalisering som den i Gállok.

En gruva tar mycket stora arealer i anspråk, vilket i det här området blir förödande för renskötseln och för andra stora natur- och kulturvärden. Gruvverksamhet innebär stora avfallsmängder som innehåller tungmetaller. Avfallsdammarna riskerar att läcka vatten med giftiga rester till omgivande miljö som sprids i vattendrag och sjöar. Vad gäller de aktuella planerna riskerar fisk som fiskas till husbehov i sjön Ráddnávrré/Randijaur och i nedströms liggande sjöar och magasin på sikt att bli otjänlig som människoföda. Genom malmtransporterna från gruvan kommer omgivningen att belastas med tunga transporter som går i skytteltrafik. Gruvan och dess anläggningar kommer dessutom att dela samebyn Jáhkágasskas område i två delar, skära av renarnas vandringsleder och förstöra en sjö med kringliggande skogar.

Arbetsstillfällena framförs ofta som ett argument för att öppna nya gruvor. Men det är långt ifrån självklart att lokalbefolkningen får arbete i gruvan. Dessutom riskerar en gruva att omintetgöra många av de arbetsstillfällena som idag finns inom turism och rennärning.

I Norrbotten pågår det idag mycket lovvärda satsningar på fossilfri teknik för bland annat ståltillverkning. Här kan också nämnas det statliga gruvbolaget [LKAB:s projekt](#) med utvinning av sällsynta jordartsmetaller ur befintligt gruvavfall. Vi vädjar till näringsministern: låt dessa satsningar bli ledstjärna för din politiska gärning, men värna om vår natur och samernas rättigheter. Låt inte öppnandet av ytterligare en gruva på en så uppenbart olämplig plats som Gállok riskera oåterkalleliga skador på människor och natur.

Frågan om slutförvaret för kärnavfall i Forsmark vid Upplandskusten är ett ärende som kännetecknas av stor teknisk komplexitet, vetenskapliga motsättningar och potentiellt oerhörda miljökonsekvenser.

Naturskyddsforeningen vill understryka att det inte längre föreligger någon tidsnöd för beslutet, efter det att regeringen löste de begränsade problemen för mellanlagringen genom att tillåta en utvidgning av kapaciteten i Clab i Oskarshamn i augusti.

Med tanke på att det handlar om ett beslut som kan få utomordentligt svåra återverkningar i 100 000 år, skulle vi önska att statsrådet tog tid på sig att sätta sig in i ärendet innan beslut. Vi har förståelse för att klimat- och miljöministern nu står inför en betydande press från industrin, ledarskribenter och delar av oppositionen att snabbt ta ett beslut, men det vore djupt olyckligt med ett förhastat beslut i vad som har beskrivits av statsrådet själv som det största miljömålet i svensk historia.

Vi vill särskilt peka på problematiken med de olika nedbrytande processer som [mark- och miljödomstolen](#) ansåg att regeringen måste utreda när det gäller kopparkorrosion, men också de osäkerheter kring gjutjärnsinsatsen som [Kärnavfallsrådet skrivit om](#).

Vi vill också uppmärksamma ministern om de märkligheter som förevarit om kärnavfallbolaget SKB:s vägran att offentliggöra viktiga testresultat om hur kopparkapslarna fungerar i praktiken ([DN-debattartikel 12 november 2021](#) och [slutreplik 28 nov 2021](#)).

Om regeringen ändå tänker godkänna ansökan om slutförvaret, bör regeringen åtminstone överväga Kärnavfallsrådets rekommendation om att dela upp ärendet. Även om vi ser det som problematiskt att ge ett första tillstånd till att börja anläggningsarbetena, så innebär det ändå en möjlighet att ge tid till de nödvändiga tester av tekniken som behöver göras innan ett slutligt tillstånd kan ges enligt miljöbalken till att placera kärnavfallet under marken.

Om det blir ett positivt beslut förväntar vi oss villkor som garanterar den långsiktiga säkerheten inför driftstart. Ett viktigt villkor bör vara att kopparkapslar och gjutjärnsinsats måste utsättas för nya fullskaleförsök som

visar att de klarar de stora påfrestningar de handlar om – innan slutförvaret tas i bruk.

Slutligen vill vi uttrycka förvissningen om ett gott framtida samarbete, och en förhoppning om att snart kunna ses för samtal om dessa och andra viktiga frågor. Det saknas sannerligen inte sådana, och Naturskyddsföreningen vill vara en konstruktiv samtalspart till regeringen.

Med vänlig hälsning,

Johanna Sandahl
Ordförande
Naturskyddsföreningen

Karin Lexén
Generalsekreterare
Naturskyddsföreningen